

**O‘ZBEK TILIDA PRAGMATIK BIRLIKLARNING
IMPLITSIT TA’SIR SALOHİYATI: BAHO, ISHORA VA
KONTEKSTUAL TALQIN UYG‘UNLIGI**

Abdullayeva Muslimaxon Ubaydulla qizi

Namangan davlat pedagogika instituti talabasi

E-mail: abdullayevamuslima34@gmail.com

Telefon: +998933653217

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek tilida pragmatik birliklarning implitsit ta’sir salohiyati baho, ishora va kontekstual talqin uyg‘unligi asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi o‘zbek nutqida ochiq aytilmagan, biroq kontekst, so‘zlovchi niyati, adresat bilan munosabat va milliy-madaniy tajriba orqali anglashiladigan ta’sir mexanizmlarini aniqlashdan iborat. Maqolada pragmatik birliklar bevosita lug‘aviy ma’nodan tashqari baho, ishora, ehtiyotkor munosabat, yashirin niyat va adresatga yo‘naltirilgan kommunikativ ta’sirni yuzaga chiqaruvchi lisoniy vositalar sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotda tavsifiy, pragmatik, kontekstual, semantik-pragmatik, diskursiv va lingvokulturologik tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, “mayli”, “xo‘p”, “qiziq”, “yomon emas”, “balki”, “o‘zingiz bilasiz”, “yaxshi bo‘lardi”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko‘rsangiz”, “keyinroq ko‘rarmiz” kabi birliklar nutqda baholash, ishora qilish, tanqidni yumshatish, yashirin rad etish, ogohlantirish va muloqot muvozanatini saqlash vazifalarini bajaradi. Maqolada bunday birliklarning implitsit ta’sir salohiyati o‘zbek nutqiy odobi va kontekstual talqin bilan bog‘liq holda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: pragmatik birlik, implitsit ta’sir, baho, ishora, kontekstual talqin, yashirin ma’no, o‘zbek tili, nutqiy odob, kommunikativ niyat, adresat, diskurs, pragmatik.

Аннотация: В данной статье анализируется имплицитный потенциал воздействия прагматических единиц в узбекском языке на основе единства оценки, намёка и контекстуальной интерпретации. Цель исследования состоит в выявлении механизмов воздействия, которые в узбекской речи не выражаются прямо, но понимаются через контекст, намерение говорящего,

отношения с адресатом и национально-культурный опыт. В статье прагматические единицы рассматриваются как языковые средства, выражающие не только прямое лексическое значение, но и оценку, намёк, осторожное отношение, скрытое намерение и адресатно-ориентированное коммуникативное воздействие. В исследовании использованы описательный, прагмалингвистический, контекстуальный, семантико-прагматический, дискурсивный и лингвокультурологический методы анализа. Результаты показывают, что такие единицы, как “mayli”, “xo’p”, “qiziq”, “yomon emas”, “balki”, “o’zingiz bilasiz”, “yaxshi bo’lardi”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko’rsangiz”, выполняют функции оценки, намёка, смягчения критики, скрытого отказа и сохранения коммуникативного равновесия.

Ключевые слова: прагматическая единица, имплицитное воздействие, оценка, намёк, контекстуальная интерпретация, скрытый смысл, узбекский язык, речевой этикет, коммуникативное намерение, адресат, дискурс, прагмалингвистика.

Abstract: This article analyzes the implicit influence potential of pragmatic units in Uzbek on the basis of the interaction of evaluation, hint and contextual interpretation. The purpose of the research is to identify influence mechanisms that are not directly expressed in Uzbek speech but are understood through context, speaker intention, relation with the addressee and national-cultural experience. The article interprets pragmatic units as linguistic means that express not only direct lexical meaning, but also evaluation, hint, cautious attitude, hidden intention and addressee-oriented communicative influence. Descriptive, pragmalinguistic, contextual, semantic-pragmatic, discourse-analytical and linguocultural methods were used in the study. The results show that such units as “mayli”, “xo’p”, “qiziq”, “yomon emas”, “balki”, “o’zingiz bilasiz”, “yaxshi bo’lardi”, “ruxsat bersangiz” and “ma’qul ko’rsangiz” perform the functions of evaluation, hint, mitigation of criticism, hidden refusal, warning and maintaining communicative balance. The

article concludes that the implicit influence potential of pragmatic units is closely connected with Uzbek speech etiquette and contextual interpretation.

Keywords: *pragmatic unit, implicit influence, evaluation, hint, contextual interpretation, hidden meaning, Uzbek language, speech etiquette, communicative intention, addressee, discourse, pragmalinguistics.*

KIRISH

Til insonlar o’rtasidagi muloqotda faqat axborot yetkazuvchi vosita emas, balki ta’sir ko’rsatish, baholash, munosabat bildirish, suhbatdoshni muayyan xulosaga olib kelish va yashirin niyatni yetkazish imkoniga ega murakkab ijtimoiy hodisadir. Har bir nutqiy vaziyatda so’zlovchi aytmoqchi bo’lgan fikrining hammasini bevosita ifodalashi shart emas. Ko’pincha ma’no kontekst, ohang, ishora, baholovchi birlik, modal munosabat yoki yumshatilgan ifoda orqali anglashiladi. Ana shu jarayonda pragmatik birliklarning implitsit ta’sir salohiyati namoyon bo’ladi.

Implitsit ta’sir deganda nutqda ochiq buyruq, talab yoki baho shaklida berilmagan, lekin adresat tomonidan kontekst asosida anglashiladigan kommunikativ ta’sir tushuniladi. Masalan, “Eshik ochiq qolibdi” gapi yuzaki jihatdan oddiy xabar bo’lsa-da, muayyan vaziyatda “eshikni yoping” degan yashirin topshiriqni bildiradi. “Yaxshi bo’lardi” birligi esa ko’pincha taklif shaklida kelib, aslida yumshatilgan talab, maslahat yoki tanqid vazifasini bajaradi [1].

O’zbek nutqiy madaniyatida implitsit ta’sir alohida ahamiyatga ega. Chunki o’zbek muloqotida fikrni keskin, bevosita va qat’iy shaklda bildirish ko’pincha nutqiy odobga zid tarzda qabul qilinishi mumkin. Shu sababli so’zlovchi baho, e’tiroz, norozilik, iltimos yoki ogohlantirishni ko’pincha ishorali, ehtiyotkor va kontekstga mos shaklda ifodalaydi. “Mayli”, “xo’p”, “o’zingiz bilasiz”, “balki”, “keyinroq ko’rarmiz”, “yomon emas”, “qiziq” kabi birliklar bu jarayonda muhim vosita bo’lib xizmat qiladi.

Baho, ishora va kontekstual talqin implitsit ta'sirning asosiy tarkibiy qismlaridir. Baho so'zlovchining voqelikka, shaxsga yoki harakatga munosabatini bildiradi. Ishora fikrni bevosita emas, bilvosita anglatishga xizmat qiladi. Kontekstual talqin esa adresat tomonidan bu birliklarning haqiqiy ma'nosini nutqiy vaziyat, umumiy bilim, suhbatdoshlar munosabati va milliy-madaniy fon asosida anglash jarayonidir [2].

Mavzuning dolzarbligi shundaki, zamonaviy tilshunoslikda pragmatik birliklarning yashirin ma'no, nutqiy ta'sir, kontekstual talqin, adresat omili va diskursiv vazifalari alohida tadqiqot obyekti sifatida qaralmoqda. O'zbek tilida pragmatik birliklarning implitsit ta'sir salohiyatini o'rganish milliy nutqiy xulq, kommunikativ ehtiyotkorlik va madaniy muloqot me'yorlarini chuqurroq anglashga yordam beradi.

Tadqiqotning maqsadi o'zbek tilida pragmatik birliklarning implitsit ta'sir salohiyatini baho, ishora va kontekstual talqin uyg'unligi asosida aniqlashdan iborat. Ushbu maqsad asosida baholovchi birliklar, ishoraviy ifodalar, modal birliklar, yumshatish vositalari, bilvosita nutqiy signallar va kontekstual talqin mexanizmlari tahlil qilindi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Pragmatik birliklar masalasi umumiy pragmatolingvistika, nutqiy akt nazariyasi, implikatura, diskurs tahlili, xushmuomalalik nazariyasi va lingvokulturologiya bilan uzviy bog'liq. Jahon tilshunosligida J. Austin va J. Searle nutqiy akt nazariyasi orqali til birliklarining nutqda faqat axborot bermasdan, muayyan harakat bajarishini asoslab bergan [3], [4]. Bu yondashuv pragmatik birliklarning adresatga ta'sir ko'rsatish xususiyatini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

P. Grice tomonidan ilgari surilgan implikatura nazariyasi nutqda ochiq aytilmagan, lekin kontekst orqali anglashiladigan ma'no qatlamlarini izohlash imkonini beradi [5]. Aynan implikatura nazariyasi “aytilmagan ma'no”, yashirin

niyat, bilvosita ta'sir va kontekstual talqin hodisalarini tahlil qilish uchun nazariy asos yaratadi. G. Leech, P. Brown va S. Levinson tadqiqotlarida xushmuomalalik, adresat sha'ni, ijtimoiy masofa va kommunikativ ehtiyotkorlik masalalari yoritilgan [6], [7].

O'zbek tilshunosligida pragmalingvistika, matn talqini, nutqiy odob, milliy-madaniy ma'no va kommunikativ niyat masalalari Sh. Safarov, M. Hakimov, N. Mahmudov, D. Xudoyberganova, R. Qo'ng'urov, M. Yo'ldoshev kabi olimlarning tadqiqotlarida o'rganilgan. Sh. Safarov pragmalingvistikaning nazariy asoslarini, M. Hakimov matnning pragmatik talqinini, N. Mahmudov esa til va madaniyat munosabatini o'zbek tilshunosligi doirasida chuqur yoritgan [1], [2], [8].

Mazkur maqolada tavsifiy metod yordamida implitsit ta'sir salohiyatiga ega pragmatik birliklar guruhlandi. Pragmalingvistik tahlil orqali so'zlovchi niyati, adresatga ta'sir, yashirin baho va bilvosita signal aniqlandi. Kontekstual tahlil birliklarning turli nutqiy vaziyatlarda qanday ma'no kasb etishini ochishga xizmat qildi. Semantik-pragmatik tahlil ochiq ma'no, yashirin ma'no va kommunikativ ta'sir o'rtasidagi munosabatni izohladi.

Lingvokulturologik yondashuv pragmatik birliklarning o'zbek nutqiy odobi, hurmat, andisha, ehtiyotkorlik va ijtimoiy muvozanat bilan bog'liqligini ko'rsatdi. Diskursiv tahlil esa bunday birliklarning oilaviy, kundalik, rasmiy, ta'limiy, badiiy va raqamli muloqotdagi vazifalarini aniqlash imkonini berdi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'zbek tilida pragmatik birliklarning implitsit ta'sir salohiyati bir nechta mexanizm orqali namoyon bo'ladi. Bular baholash orqali ta'sir qilish, ishora orqali yo'naltirish, kontekst orqali yashirin ma'noni faollashtirish, yumshatish orqali kommunikativ bosimni kamaytirish, modal birliklar orqali ehtiyotkor pozitsiya yaratish va diskursiv signallar orqali munosabatni boshqarish mexanizmlaridir.

Birinci mexanizm — baholash orqali implitsit ta'sir ko'rsatishdir. “Yaxshi”, “yomon emas”, “qiziq”, “afsus”, “baribir”, “mayli”, “xo‘p” kabi birliklar so‘zlovchining voqelikka munosabatini bildiradi. Biroq bu birliklar doimo ochiq baho bermaydi. Masalan, “Yomon emas” iborasi ayrim vaziyatlarda ijobiy baho bo‘lsa, boshqa vaziyatda “kutilgan darajada emas” degan yashirin tanqidni bildiradi. Demak, baholovchi birlikning haqiqiy ta'siri kontekstda yuzaga chiqadi.

“Qiziq” birligi ham kuchli implitsit ta'sirga ega. U oddiy qiziqishni emas, balki shubha, kinoya, hayrat yoki norozilikni bildirishi mumkin. Masalan, kutilmagan yoki mantiqsiz fikrdan so‘ng aytilgan “Qiziq...” so‘zi adresatga bevosita tanqid qilmasdan, uning fikriga nisbatan shubhali munosabat mavjudligini sezdiradi. Bu holatda baho ishora bilan birlashadi.

Ikkinchi mexanizm — ishora orqali ta'sir qilishdir. O‘zbek nutqida so‘zlovchi ko‘pincha fikrini bevosita aytmasdan, adresatni muayyan xulosaga olib keladi. “Vaqt ancha kech bo‘ldi” gapi yuzaki jihatdan vaqt haqidagi xabar bo‘lsa-da, muayyan vaziyatda suhbatni yakunlash, ketish yoki uchrashuvni tugatish ishorasi bo‘lishi mumkin. “Eshik ochiq qolibdi” gapi esa “eshikni yoping” degan yashirin iltimos sifatida talqin qilinadi [9].

Uchinchi mexanizm — kontekstual talqin orqali yashirin ma'noni ochishdir. Pragmatik birliklarning implitsit ta'siri ko‘pincha ularning lug‘aviy ma'nosida emas, balki kontekstual ishlatilishida namoyon bo‘ladi. “Mayli” birligi bir vaziyatda chin rozilikni, boshqa vaziyatda istaksiz qabulni, yana bir vaziyatda esa suhbatni tugatish niyatini bildirishi mumkin. Shu sababli bu birlikni faqat lug‘at ma'nosi asosida tahlil qilish yetarli emas.

To‘rtinchi mexanizm — yumshatish orqali ta'sirni boshqarishdir. “Yaxshi bo‘lardi”, “ma’qul ko‘rsangiz”, “imkon bo‘lsa”, “yana bir o‘ylab ko‘rsak”, “boshqacharoq qilinsa” kabi birliklar tanqid, iltimos yoki talabni yumshoq shaklga keltiradi. Masalan, “Bu ish noto‘g‘ri” deyish o‘rniga “Buni boshqacharoq qilsak

yaxshi bo‘lardi” deyish adresatga nisbatan hurmatni saqlaydi va tanqidni qabul qilishni osonlashtiradi.

Beshinchi mexanizm — modal birliklar orqali ehtiyotkor munosabat yaratishdir. “Balki”, “menimcha”, “ehtimol”, “shekilli”, “nazdimda”, “har qalay” kabi birliklar fikrni qat’iy hukm emas, balki mulohaza sifatida ko‘rsatadi. Bu birliklar adresatni qarshi fikr bildirish imkonidan mahrum qilmaydi, aksincha, muloqotda ochiqlik va muhokama muhitini yaratadi [10].

Oltinchi mexanizm — bilvosita rad etish orqali kommunikativ muvozanatni saqlashdir. O‘zbek muloqotida keskin “yo‘q” deyish o‘rniga “keyinroq ko‘rarmiz”, “sharoitga qarab”, “nasib qilsa”, “balki boshqa safar”, “hozircha qiyinroq” kabi birliklar ishlatiladi. Bunday birliklar adresat sha’nini saqlaydi, konfliktning oldini oladi va rad etishning implitsit ta’sirini yumshatadi.

Yettinchi mexanizm — adresatga yo‘naltirilgan yashirin niyatni kodlashdir. “O‘zingiz bilasiz” iborasi tashqi jihatdan erkin tanlovni bildiradi. Lekin kontekstda u ogohlantirish, norozilik, mas’uliyatni adresatga yuklash yoki hissiy masofa yaratish vazifasini bajarishi mumkin. Bu birlikda yashirin niyat va kontekstual talqin bir-biri bilan chambarchas bog‘liq.

Quyidagi jadvalda pragmatik birliklarning implitsit ta’sir salohiyati baho, ishora va kontekstual talqin asosida umumlashtiriladi:

Pragmatik birlik	Ochiq ma’no	Implitsit ta’sir	Kontekstual talqin
Yomon emas	ehtiyotkor ijobiy baho	cheklangan maqtov yoki yashirin tanqid	natija kutilgan darajadan past bo‘lishi mumkin
Qiziq	qiziqish	shubha, kinoya, hayrat	so‘zlovchi fikrga to‘liq qo‘shilmaydi
Mayli	rozilik	istaksiz qabul, murosa	suhbatni yakunlash yoki norozilikni yashirish
O‘zingiz bilasiz	erkin tanlov	ogohlantirish yoki mas’uliyat yuklash	natija uchun javobgarlik adresatga o‘tadi
Yaxshi bo‘lardi	taklif yoki istak	yumshoq talab yoki tanqid	so‘zlovchi boshqa yechimni ma’qul ko‘radi
Balki	taxmin	ehtiyotkor fikr	qat’iylik kamayadi, muhokama ochiladi
Keyinroq ko‘rarmiz	vaqtni keyinga surish	bilvosita rad etish	hozir rozilik yo‘q yoki qaror kechiktirilmoqda
Ruxsat bersangiz	ruxsat so‘rash	adresat mavqeyini tan olish	muloqotga madaniy kirish

NATIJALAR VA MUHOKAMA DAVOMI

Jadvaldan ko‘rinadiki, pragmatik birliklar o‘zbek nutqida bir vaqtning o‘zida ochiq ma’no, yashirin ta’sir va kontekstual talqinni birlashtiradi. Ularning implitsit salohiyati so‘zlovchi niyati, adresat holati va nutqiy vaziyat bilan bog‘liq holda ochiladi. Shuning uchun bunday birliklar oddiy lug‘aviy birlik emas, balki muloqotni boshqaruvchi lisoniy-pragmatik vosita sifatida qaralishi kerak.

Oilaviy diskursda implitsit ta’sir ko‘pincha tarbiyaviy vazifa bajaradi. Masalan, “Darsingni qilib qo‘ysang yaxshi bo‘lardi” gapi ochiq buyruq emas, lekin farzandni dars qilishga undaydi. “Bolam, bunday qilmaganing ma’qul” ifodasida mehr, ehtiyotkor tanbeh va tarbiyaviy ta’sir uyg‘unlashadi. Bu yerda pragmatik birliklar hissiy fonni buzmasdan ta’sir ko‘rsatadi.

Kundalik diskursda “aka”, “opa”, “iltimos”, “rahmat”, “kechirasiz”, “mayli”, “xo‘p” kabi birliklar muloqotni yumshatadi va ijtimoiy muvozanat yaratadi. Notanish kishiga “aka” yoki “opa” deb murojaat qilish hurmat va ijtimoiy yaqinlikni bildiradi. “Iltimos” esa talabni yumshatib, adresatga nisbatan ehtiyotkor munosabatni ifodalaydi.

Rasmiy diskursda implitsit ta’sir ko‘pincha majburiylikni yumshoq shaklda ifodalash bilan bog‘liq. “Ko‘rib chiqishingiz so‘raladi”, “maqsadga muvofiq”, “tavsiya etiladi” kabi birliklar tashqi jihatdan iltimos yoki tavsiya ko‘rinishida bo‘lsa-da, kontekstda rasmiy talab ma’nosini bildiradi. Bu holatda pragmatik birlik ma’noni yumshatadi, biroq ta’sir kuchini saqlab qoladi.

Ta’limiy diskursda “bir o‘ylab ko‘ring”, “fikringizni bildiring”, “to‘g‘ri, lekin aniqlashtiraylik” kabi birliklar o‘quvchi yoki talabani faol fikrlashga undaydi. Bunday birliklar ochiq tanqid yoki qat’iy baho bermasdan, adresatni o‘z fikrini qayta ko‘rib chiqishga yo‘naltiradi. Demak, implitsit ta’sir ta’limiy muloqotda rag‘batlantirish va tuzatish vazifasini bajaradi.

Badiiy diskursda pragmatik birliklarning implitsit ta’sir salohiyati personajlararo munosabat, ichki kechinma va yashirin konfliktni ochishda muhim vosita bo‘ladi. Qahramonning “Mayli, o‘zing bilasan” deyishi oddiy rozilik emas, balki ranjish, norozilik, chekinish yoki mas’uliyatni boshqa shaxsga yuklash belgisi bo‘lishi mumkin [11].

Raqamli diskursda implitsit ta’sir yanada ixcham va tezkor shaklda namoyon bo‘lmoqda. Telegram yoki ijtimoiy tarmoqlarda “xo‘p”, “mayli”, “qiziq”, “ok”, “rahmat”, “uzr” kabi qisqa birliklar emojilar, sukut yoki javob kechikishi bilan birga qo‘shimcha ma’no hosil qiladi. Masalan, faqat “xo‘p” deb javob berish ayrim vaziyatlarda rozilik, boshqa vaziyatda sovuqlik yoki suhbatni tugatish signalini bildirishi mumkin.

Muhokamalardan kelib chiqib aytish mumkinki, o‘zbek tilida pragmatik birliklarning implitsit ta’sir salohiyati uch asosiy omilga tayanadi. Birinchisi —

baho: soʻzlovchi voqelikka munosabat bildiradi. Ikkinchisi — ishora: fikr bevosita emas, bilvosita anglatiladi. Uchinchisi — kontekstual talqin: adresat yashirin maʼnoni nutqiy vaziyat asosida anglaydi. Ushbu uch omil uygʻunlashganda pragmatik birlik kuchli kommunikativ taʼsirga ega boʻladi.

XULOSA

Oʻzbek tilida pragmatik birliklarning implitsit taʼsir salohiyati baho, ishora va kontekstual talqin uygʻunligi orqali namoyon boʻladi. Bunday birliklar nutqda faqat ochiq axborotni emas, balki yashirin baho, ehtiyotkor munosabat, bilvosita talab, yumshatilgan tanqid, rad etish, ogohlantirish va muloqotni boshqarish kabi vazifalarni ham bajaradi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, “mayli”, “xoʻp”, “qiziq”, “yomon emas”, “balki”, “oʻzingiz bilasiz”, “yaxshi boʻlardi”, “ruxsat bersangiz”, “maʼqul koʻrsangiz”, “keyinroq koʻrarmiz” kabi birliklar oʻzbek nutqida implitsit taʼsir yaratishning faol vositalaridir. Ular adresatni bevosita majburlamasdan, uning talqinini maʼlum yoʻnalishga buradi.

Pragmatik birliklarning haqiqiy maʼnosi kontekstda ochiladi. Bir xil birlik turli vaziyatlarda turlicha taʼsir koʻrsatishi mumkin. Shu sababli ularni tahlil qilishda soʻzlovchi niyati, adresat mavqeyi, nutqiy vaziyat, ohang, madaniy fon va diskurs turi hisobga olinishi zarur.

Oʻzbek nutqiy madaniyatida implitsit taʼsir hurmat, andisha, ehtiyotkorlik, suhbatdosh shaʼnini saqlash va kommunikativ muvozanat bilan bevosita bogʻliq. Bu jihat oʻzbek tilidagi pragmatik birliklarning milliy-madaniy xususiyatlarini yanada aniqroq koʻrsatadi.

Xulosa qilib aytganda, oʻzbek tilida pragmatik birliklarning implitsit taʼsir salohiyatini oʻrganish pragmatolingvistika, diskurs tahlili, lingvokulturologiya va nutq madaniyati uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega. Kelgusida ushbu mavzuni badiiy matnlar, oilaviy muloqot, rasmiy nutq, taʼlimiy diskurs va raqamli kommunikatsiya materiallari asosida yanada chuqurroq tadqiq etish maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Safarov Sh. Pragmalingvistika. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008. – 286 b.
2. Mahmudov N. Til va madaniyat. – Toshkent: O‘zbekiston, 1992. – 96 b.
3. Austin J.L. How to Do Things with Words. – Oxford: Oxford University Press, 1962. – 167 p.
4. Searle J.R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 1969. – 203 p.
5. Grice H.P. Logic and Conversation // Syntax and Semantics. Vol. 3: Speech Acts. – New York: Academic Press, 1975. – P. 41–58.
6. Leech G. Principles of Pragmatics. – London: Longman, 1983. – 250 p.
7. Brown P., Levinson S.C. Politeness: Some Universals in Language Usage. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 345 p.
8. Hakimov M. O‘zbek tilida matnning pragmatik talqini: filologiya fanlari doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2001. – 48 b.
9. Hakimov M., Gazyeva M. Pragmalingvistika asoslari. – Farg‘ona: Klassik, 2020. – 160 b.
10. Qo‘ng‘urov R., Begmatov E., Tojiyev Y. Nutq madaniyati va uslubiyat asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992. – 160 b.
11. Yo‘ldoshev M. Badiiy matn lingvopoetikasi. – Toshkent: Fan, 2008. – 160 b.
12. Xudoyberganova D. Matnning antropotsentrik tadqiqi. – Toshkent: Fan, 2013. – 136 b.